

Usta fotoğrafçı Manuel Çıtak, ilk kişisel sergisi “islomania” (ada sarhoşluğu) ile Depo İstanbul’da. Sergi, sanatçının düş, efsane ve hakikat arasında gel git yaratan renkli kompozisyonlarını ortaya çıkarıyor.

Manuel Çıtak ve küratör Serdar Darendeliler.

Düş kamaştıran bir gezinin “ada sarhoşluğu”

EVİRİM ALTUĞ

evrimaltug@gmail.com

46

Tophane’deki Tütün Deposu’nda kurulan Depo İstanbul, 2 Temmuz’a değin Manuel Çıtak’ın (1962, Malatya) “islomania” adlı, ilk kişisel sergisine ev sahipliği yapıyor. Saint Michel Lisesi ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Grafik Bölümü’nde eğitim alan Çıtak, “Madenciler” (1994) ve “Kilyos” (1996) gibi siyah beyaz ve tekil-çoğul “insanlık portreleri” ile hafızalarda yer bulan, kudretli, şefkatli bir deklanşör. Keza Çıtak, katıldığı “Paylaşılan Kutsal Mekânlar” (Depo, 2019); “İnsan İnsanı Çekermiş” (İstanbul Modern, 2016); “Üç Şehir Bir Kahve: Kahire, İstanbul, Viyana” (Milli Reasürans Sanat Galerisi, 2015); “İmalat Hatası” (9. İstanbul Bienali, Hafriyat Grubu ile, 2005); “Rihtımlar Arasında” (Las Palmas, Rotterdam, 2002); “Méditerranéennes (L’Atelier de Visu, Marsilya, 1999) gibi sergilerle, oldukça verimli bir teşhir geçmişinin de imzacısı. Küratörlüğünü, Geniş Açı Proje Ofisi’nin öncüleri Refik Akyüz ve Serdar Darendeliler’in üstlendikleri “islomania”, adını ilk olarak yazar Lawrence Durrell’in “Reflections on a Marine Venus” (1953) isimli kitabında kullandığı, “ada sarhoşluğu”ndan alıyor. Yazara göre, bu hastalıktan muzdarip insanlar, etrafi denizle çevrili küçük bir dünya üzerinde oldukları bilgisiyle bile, tarifi hayli güç bir halet-i ruhiye içine giriyor. Yine sanat tarihi, resim ve fotoğraf üçgeninde izleyenlere son derece yoğun anlar vadeden bu sergi üzerine bir araya geldiğimiz Çıtak ve Darendeliler, bu gözlemimizi yorumlarken önemli tespitler paylaşıyor. Sözgelimi Darendeliler, “Fotoğrafları ilk kez gördüğümüzde Manuel’in gördüğü, hissettiği ve aktarmak istediği şey, tam da pandeminin en yoğun olduğu dönemlerde, bize aslında çok fazla dokunmuştu. Herkes, bir

yerlere kaçıp uzaklaşmak, şehrin stresinden, karmaşıklığından tam da izole bir yaşam sürdürme peşindeydi o zamanda” derken, Çıtak’ın Rönesans resmindeki ışıktan fazlasıyla etkilenmiş olmasının, bu serinin oluşumuna çok fazla katkısı olduğunu belirtiyor.

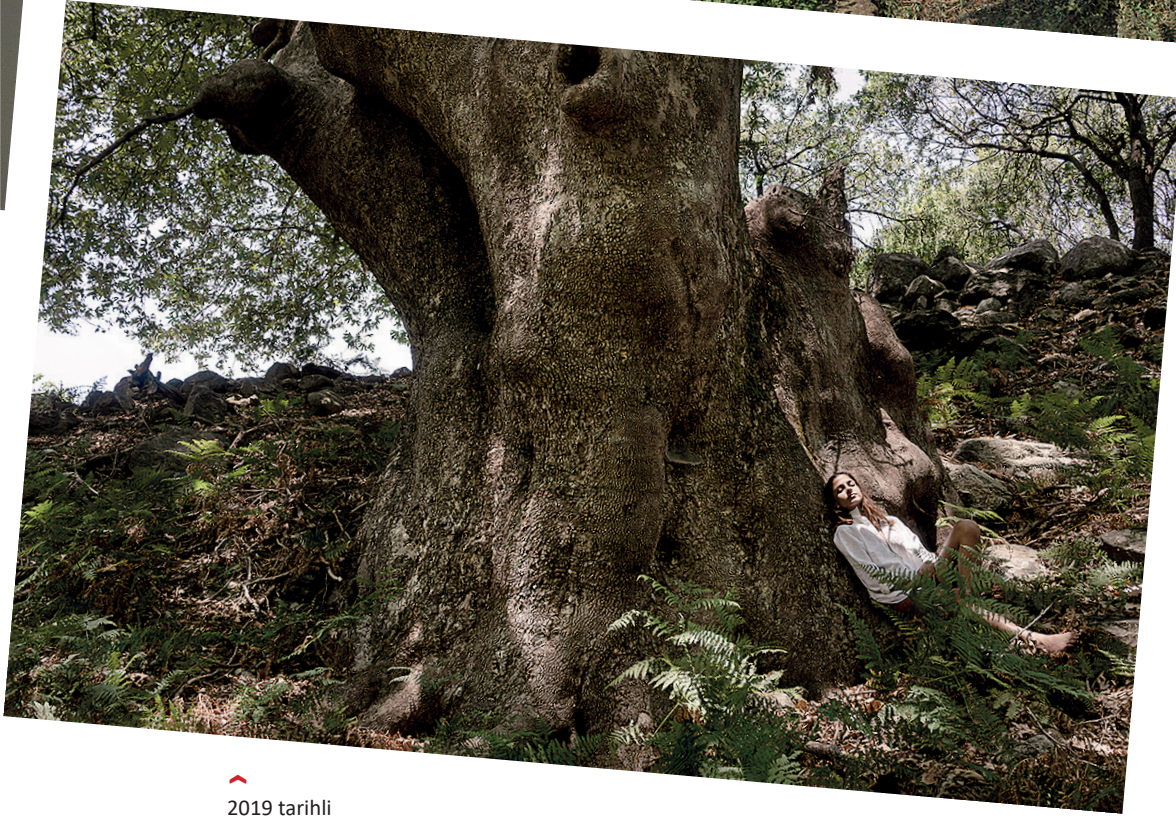
“ARZULANANI GÖSTERMEK İSTEDİM”

Darendeliler’i onaylayan Çıtak’a göre de “islomania”, sanatçının daha önce ortaya koyduğu “anlık”, şehrin kalabalığı ve kaosunu vurgulayan, ekseriyetle siyah beyaz üretim çalışmalarının tam tersi bir istikameti işaret ediyor. Çıtak bu duruma, “Sakinliği ve arzulanan şeyi göstermek istedim; ama bir yandan da insanlar, oradan kurtulmaya çalışıyorlar. Aslında kavramın temelinde de bu var zaten. Orada olmak, bunu istemek ama bir şekilde de oradan kurtulamamak... Oraya hapsolmak...” ifadeleriyle açıklık getiriyor.

Sergi, bugün imaj ile baş başa kaldığımız o hem anlık hem de ölümsüzlük hâlinin kısır döngüsünü vurgulayan bir iklimin de kaynağı. Çünkü izleyicinin zaman ve imaj arasında nasıl bir pozisyon alacağını ona soran “islomania”, kişiye “Ben bu imaja karşı ne yapmalıyım? Bu imaja maruz kalan biri olarak nasıl davranmalıyım? Bu gerçeküstü bir görüntü müdür? Bu distopik bir görüntü müdür? Ben bu düşü sahiplenebilir miyim? Yoksa bu sadece bir ekip olarak, sizin düşününüz müdür?” gibi, nice hayati soruyu da sordurmasını biliyor. Yine “tesadüfi kurgu” dediği bir yaklaşımla üreten Çıtak’ın tabiriyle sergi, “Hem hayal, hem düş hem de gerçek arasında bir noktada yer alıyor. Sonuçta hayal gibi duruyorlar. Bir sürü yerde, ayağı yere basmıyor.” Akyüz, Darendeliler ve Çıtak’ın enerjilerinden doğan

Sanatçının 2019 tarihli "Aragida" isimli çalışması.

2019 tarihli "Orlando", evrenseliğin altını çiziyor.

estetik sinerji, kendini sergideki mahrem birimlere yerleşik "Terra" ve büyü "Karanlık Orman" isimli panoramik, sihirli kadrarlarla da artarak belli ediyor. "islomania" sergisi, sözlükteki malum Fransızca çıkışlı tabiriyle, hani şu "tablo olmayı hak edecek düzeydeki" pitoresk manzaralarıyla, zaman unsuru aynı an içinde yoğrulmuş dün, bugün ve yarın hissiyatı üzerinden izleyiciye peyderpey sinama imkânı veriyor.

"DARENDELİLER: DÜŞLERİN BELGESİ"

Darendeliler'e göre sergi aynı zamanda, Çıtak'ın son dönemde yaşadığı ruh hâli ve yaşam öyküsünü de yansıtmaları bakımından, bir yönüyle "düşlerin belgesi". Fakat bir yanıyla da eleştirel, kavramsal bir derinliği olan bir sergi "islomania". Fotoğrafı bir medyum - iletken olarak tartışıyor. Örneğin "fetih" meselesi geliyor akla; bir şeyi görmek, hatırlamak, onu saptamak, elde etmek yükümlülüğünü, cep telefonlarımızla durmaksızın her şeyi "çekip" aldığımızı sandığımız bizi, bize yansıtır. "Bir fotoğrafçının çektiği an, ona mı aittir, yoksa o artık kamusallaşmış mıdır? Biz oradan girme hakkına ne kadar sahibiz? Ya da o bundan çıkma hakkına ne kadar sahiptir?" gibi sorular da işte tam bu noktada, gezdiğiniz sergi zemininde

peşinizi bırakmıyor. Zaten, değindiğimiz bu konuyu aynı tepkiyle yorumlayan Çıtak da bize şu ifadeleri aktarıyor:

"Yani bu zaten çağımızın alışkanlığı. Bundan hiç kaçamayacağız. Hatta fotoğraftan çok, bana burasının neresi olduğu soruldu. Bunların adını, yerini niye yazmadınız sorusu bana çok geldi. Bunu ne kadar başaracağız ama ben, buraların neresi olduğu hakkında bilgi vermek dahi istemiyorum. X diyorum. Herkes biliyor ama neresi olduğunun bilinmesini zaten istemiyorum.

SADELİĞİN İÇİNDE OLMAK

"Terra" isimli yapıtta arınmanın ya da "Orlando" isimli bir diğer çalışmada evrenseliğin altının çizildiğini belirten Çıtak, şöyle devam ediyor: "Ulaşmak istediğimiz her şey elimizden gittiği için, oradaki hayalimizin karşılığını insanlara hatırlatmak adına bir durum var zaten bu fotoğraflarda. İnsanların etkilendiği şey de tahmin ederim ki alabildiğine arzu ettikleri, hayal ettikleri o ortamları görmek, o sadeliğin içinde olmak. Dolayısıyla bunun tabii ki politik bir duruşu var. İnsanların böyle yorumlayacaklarını düşünüyorum. Benim, çok uzun yıllar, Çanakakale bölgesinde tecrübem oldu, tek tük insanların

orada mekân edindiğini gördüm. Ama şu anda her taraf, her yer bu tip insanların kalmak istediği yerler hâline dönüştü. Herkes, aynen bu düşünce ile geliyor. Kendi alanımda olayım, dışarıyla fazla ilişkim olmasın, az olsun, temiz olsun düşüncesi, çok hâkim. Zaten çelişki biraz da o. İnsanlar çok kalabalık bir tatil bölgesine dinlenmeye giderler ama dinlenmeden de geri dönerler. Bir otelde kalıyorsa devasa bir kalabalığın ortasına düşer. Tam da bu nedenle kendilerine ait bir şey olsun istiyorlar. Gıda meselesi de sorun olmaya başladı. İnsanlar, bunu da kendileri yapmak istiyor. Bunun sanayisi oluştu ve çok yüksek seviyede pazarlaması da yapılıyor."

Manuel Çıtak'ın sergisi, kırılmalı ve kendi içindeki yalın derinliğiyle, akla bir kum saatini getiriyor. İçinde adanın bakırlığı, denizin engin ufku ve özgürlüğün insanda ağır bir varoluşsal gelgit yaratan ölümlü ve ölümsüz hissini taşıyan bu benzetmemiz üzerine Çıtak, serginin izleyiciyi "boşluğu ile uğurladığını" vurguluyor. **MS**

Depo İstanbul/ <https://www.depoistanbul.net/>

Bitiş Tarihi: 2 Temmuz 2022